

Próba królewskiej córki

Bibliografia:

- Źródło: Witold Gawdzik, *Kiedy ó, a kiedy u?*, [w:] tegoż, *Ortografia na wesoło i na serio*, Gdańsk 1992, s. 26–27, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).
- Źródło: Witold Gawdzik, *Wymiana głosek*, [w:] tegoż, *Ortografia na wesoło i na serio*, Gdańsk 1992, s. 24–25, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

Próba królewskiej córki

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wybór 'ó' czy 'u' nierzadko sprawia uczniom kłopot. Niepotrzebnie! Wystarczy opanować kilka zasad i wątpliwości znikną. Pomogą wam w tym ćwiczenia.

Polecenie 1

Obejrzyj film, w którym językoznawca, profesor Jan Miodek, opowiada o problemach z zapisem 'u' i 'ó'. Zwróć uwagę na to, skąd wzięła się ta trudność ortograficzna.

Ćwiczenie 1

Zaznacz prawidłowe zdania.

☐ „Ó” to dawne „o”.

☐ „U” oraz „ó” wymawiamy tak samo.

☐ „U” oraz „ó” mają różną wymowę.

☐ Literę „ó” powinniśmy czytać jako „ó” z kreską.

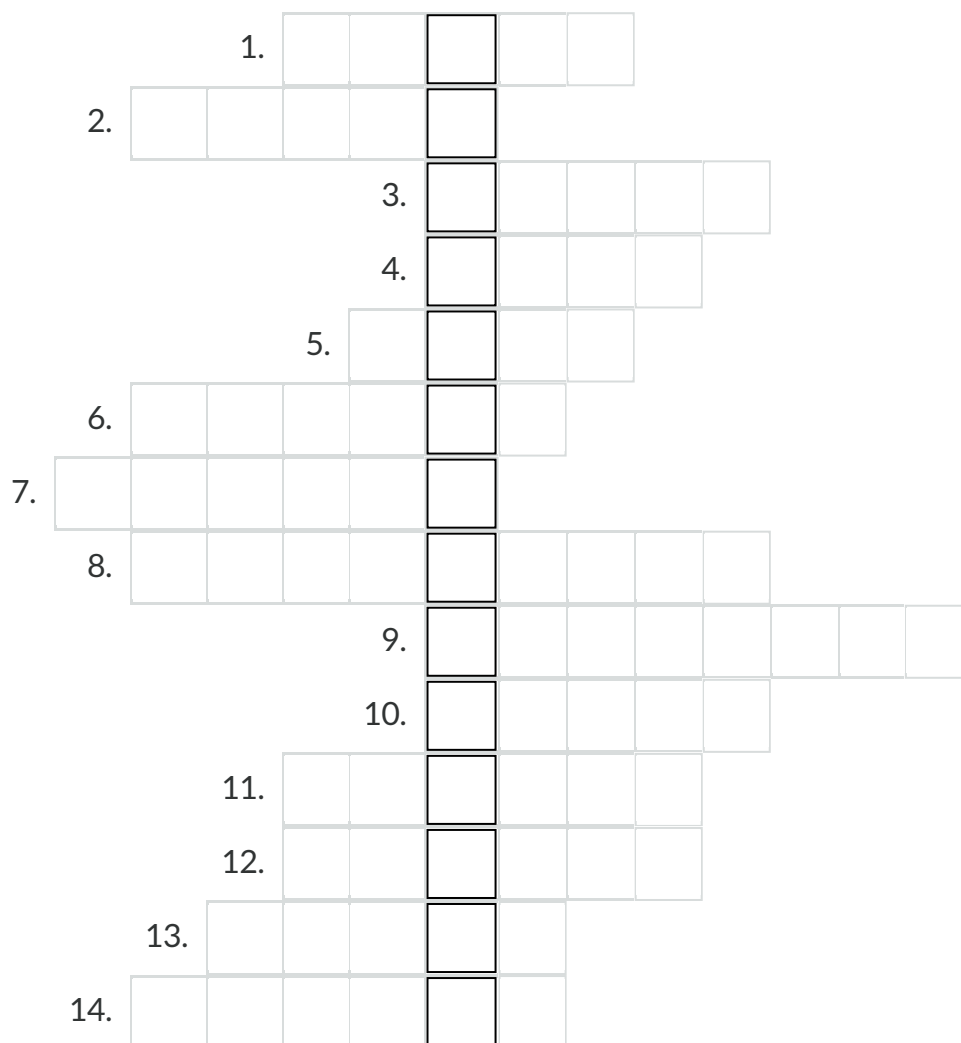
☐ Literę „ó” powinniśmy czytać jako „o” z kreską.

☐ „Ó” to dawne „u”.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 2

Rozwiąż krzyżówkę. W każdym z haseł znajduje się „ó” niewymienne.

1. Wybierała się za morze.
2. Generalna – przed premierą.
3. Czasem dzielisz ją na niedźwiedziu.
4. Korona mu z głowy nie spadnie.
5. Chodzi powoli.
6. Początek rzeki.
7. Na mizerię.
8. Ma rudą kitę, skacze z gałęzi na gałąź.
9. Inaczej drobiazg, detal.
10. Na książki.

11. Kokosowy na cieście.
12. W jajku.
13. Dziecko płci żeńskiej.
14. Przyjaciel Kubusia Puchatka lubiący porządek.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij przysłowie słowami, które stanowią rozwiązanie powyższej krzyżówki.

Powiedzieli , że niedobre są .

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Ktoś zapisał wyrazy z „ó” niewymiennym wspak. Odczytaj je i zapisz poprawnie.

akźórw –

ażór –

akzcótw –

aintótk –

róhc –

gzóm –

zróhct –

aróg –

tjów –

onłózc –

agzór –

lebórw –

iktórk –

arótk –

aktóp –

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij przysłowia odpowiednimi wyrazami z poprzedniego ćwiczenia.

Nie ma bez kolców.

Mała strata, żal.

z się nie zejdzie, ale człowiek z człowiekiem zawsze.

Lepszy w garści niż gołąb na dachu.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Dopisz brakujące części wyrazów. Wszystkie słowa zawierają „ó” niewymienne.

w ka, c ka, ż tko, k l

p na, sk ka, jask ka, p ba

w ba, wi ek, p ka, ż dło

p niak, og ek, cz no, op
cz

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wyrazy z „ó” niewymiennym

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 7

Pogrupuj podane poniżej wyrazy.

Wyrazy z "ó" wymiennym

Wyrazy z "ó" niewymiennym

źródełko

kłótnia

wybór

gwóźdź

stół

róża

zawór

późno

wór

próżnia

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

” Witold Gawdzik

Wymiana głosek

[...]

Tydzień ma **siedem** dni. Najmilszy jest dzień

Wysypało się **pierze**. Wszędzie fruwią

Kostka ma **sześć** pól. Na jednym z nich jest

Trwa makulatury. Która klasa najwięcej **zbierze**?

[...]

Czy piekarz już ciasto? Nie, jeszcze **zagniata**.

Idźmy na Ta ścieżka znacznie **skraca** drogę.

On już się **zgadza**. się i ty!

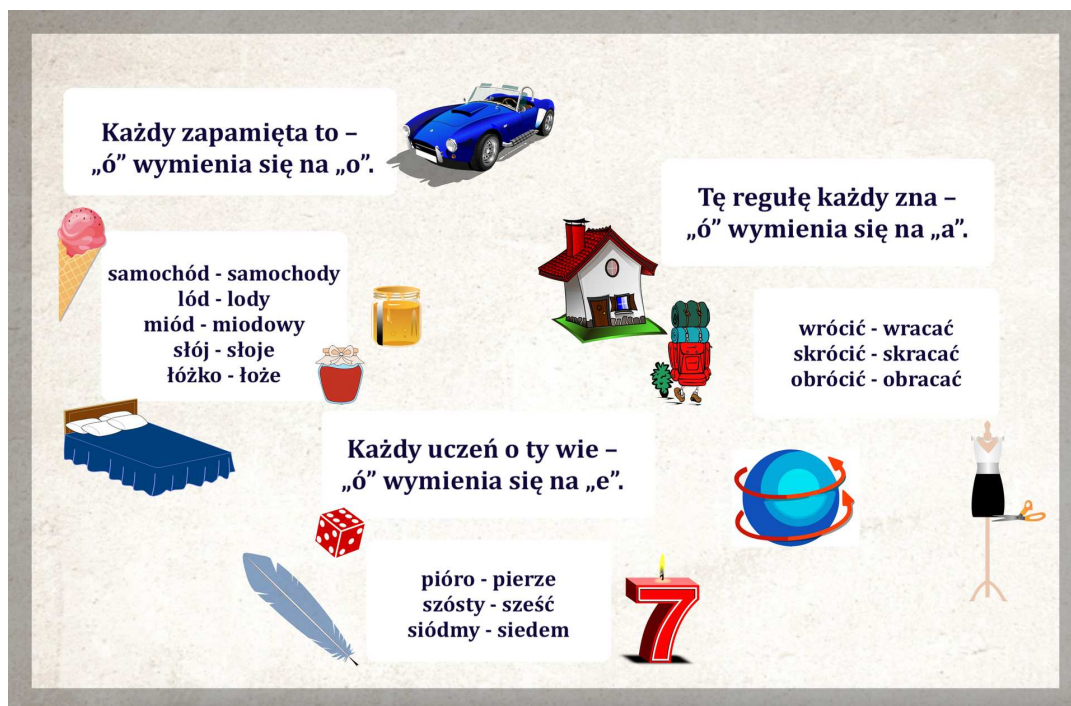
Mój brat was **pozdrawia**. go także od nas.

[...]

Źródło: Witold Gawdzik, *Wymiana głosek*, [w:] tegoż, *Ortografia na wesoło i na serio*, Gdańsk 1992, s. 24–25, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

Ćwiczenie 8

Wymień wyrazy, których brakuje w tekście Witolda Gawdzika.

Pisownia wyrazów z „ó” wymiennym

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 9

Przeczytaj zdania i przekształć je tak, aby wyrazy z trudnością ortograficzną zastąpić wyrazami pokrewnymi, w których 'ó' wymienia się na 'o' lub 'e'.

1. W kolejce po obiad byłem siódmy.
2. – To mój lód! – krzyknęła Kaśka.
3. Siarczysty mróz pokrzyżował nam plany wyjazdu.
4. Mała krówka odłączyła się od stada.
5. Z poduszki posypały się pióra.
6. Na ladzie stał słój z moimi ulubionymi karmelkami.
7. Na straganie można było kupić miód lipowy, a także gryczany i wielokwiatowy.
8. Napój o smaku cytrynowym jest najlepszy.

Ćwiczenie 10

Dopasuj do obrazków nazwy zwierząt.

kogut

wiewiórka

bóbr

jaskółka

żubr

wróbel

struś

szczur

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 2

Pobawcie się w kalambury. Niech każdy pokaże za pomocą gestów i mimiki, jak zachowuje się wybrane zwierzę, w którego nazwie występuje litera 'ó' lub 'u'. Pozostali starają się odgadnąć jego nazwę.

Ćwiczenie 11

Do podanych słów dopisz wyrazy przeciwstawne, w których występuje „ó” wymienne.

- wojna –
- sytość –
- ciepło –
- upał –
- milczeć –
- wierzch –
- przyjaciół –
- góra –
- tył –

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Wykorzystaj słowa z poprzedniego ćwiczenia i ułóż zdania, używając w każdym obu wyrazów z pary.

Ćwiczenie 13

Odszukaj wyrazy z 'ó' wymiennym, które ukryły się w diagramie.

W	S	Z	T	W	Ó	R	P
Z	P	O	W	Ó	J	A	R
Ó	Ó	B	Ó	B	R	S	Z
R	D	A	R	Ó	B	K	Ó
W	I	E	C	Z	Ó	R	D
S	Ó	L	A	R	L	Ó	D
Ó	D	O	W	Ó	D	C	A
S	W	B	Ó	J	N	I	W
M	Ó	W	C	A	Ó	Ć	I
Y	R	Y	Ł	Ó	Ż	K	O

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Do każdego z wyszukanych słów z poprzedniego ćwiczenia podaj wyraz pokrewny, w którym następuje wymiana na 'o', 'e' lub 'a'. Zapisz swoje propozycje tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 15

Uzupełnij zdania podanymi poniżej wyrazami.

W książce nie było żadnych .

Na półkach stało pięć , sześć słoików i .

Policjanci uwięzili wszystkich .

Z można zrobić ciekawe dekoracje.

W ogrodzie pyszniły się rzędy .

oprysków i rzeźmieszków

patyków i kartonów

garnków

ogórków, pomidorów i kalafiorów

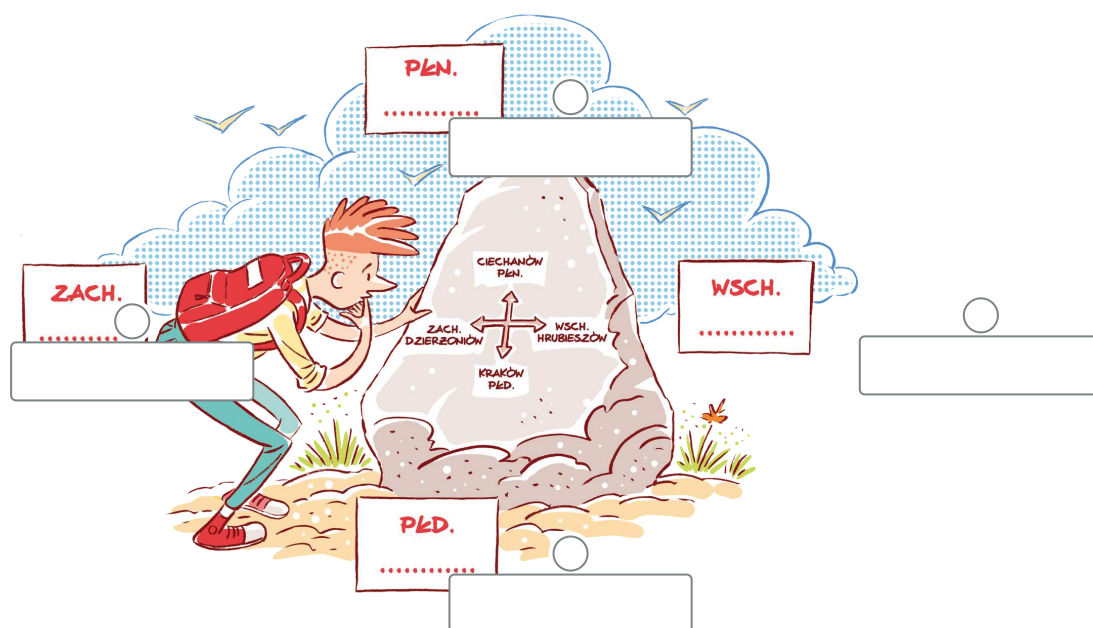
obrazków ani wykresów

tuzin wazonów

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 16

Podpisz wszystkie strony świata. Dokąd powędrował turysta, jeśli wiadomo, że udał się w tę stronę świata, która w nazwie zawiera „u”?

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

” Witold Gawdzik

Kiedy ó, a kiedy u?

ó

Nikną wszelkie niepokoje,
Kiedy stwierdzę: dwójka - dwoje.
Nie drży także ma stalówka,
Pisząc: -ówna, -ów i -ówka.
Zaokrąglam ó w dwu słowach:
ósmy, ów bo: osiem, owa.

u

Zapamiętaj, zawsze tu
Pisz otwarte, zwykłe u
W słowach: skuwka i zasuwka,
Gdyż wyjątkiem są te słówka;
[...]

Źródło: Witold Gawdzik, *Kiedy ó, a kiedy u?*, [w:] tegoż, *Ortografia na wesoło i na serio*, Gdańsk 1992, s. 26–27, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

Ćwiczenie 17

Wskaż w wierszyku Witolda Gawdzika przykłady pisowni 'ó' w zakończeniach wyrazów.

Ćwiczenie 18

Odkryj nazwy miast, które ukryły się w poniższych ciągach liter. Wpisz je w luki.

goGłów	
rzoGów	
Tranów	
dyrŻarów	
sOrtów	
szeRzów	
omaszTów	
chełBatów	
troPików	

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Pisownia wyrazów z „ó”

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 19

Przyporządkuj wyrazy do właściwych grup.

Zupy

taksówka

ciężarówka

służbówka

leśniczówka

fasolówka

pomidorówka

stołówka

wirówka

koszykówka

grochówka

temperówka

siatkówka

Miejsca

Dyscypliny sportu

Narzędzia

Pojazdy

Ćwiczenie 20

Ktoś wymazał słowa w zasadzie ortograficznej. Uzupełnij ją podanymi poniżej wyrazami.

„Ó” piszemy w wyrazach, w których się na „o”, „a” lub „e”; w wyrazów
-ów, -ówka i -ówna oraz na wyrazów takich jak: ósmy, ów, ówdzie, ówczynie.

Uwaga, Piszemy: skuwka, wsuwka, zasuwka.

zamienia

wyjątki!

wymienia

początku

środku

zakończeniach

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.